

**Uunga siunnersuut: Kalaallit Nunaanni pasinapiluttumik kalerriisunik illersuineq
pillugu Inatsisartut inatsisaat**

pillugu

Inatsisinut Ataatsimiititaliap

siunnersuutip aappassaaneerneqarneranut

ISUMALIUTISSIISSUTAA

Ataatsimiititaliap kingullermik suliarinninnermini ilaasortarai:

Inatsisartunut ilaasortaq Anders Olsen, Siumut, siulittaasoq

Inatsisartunut ilaasortaq Hans Enoksen, Naleraq

Inatsisartunut ilaasortaq Harald Bianco, Inuit Ataqtigiit

Inatsisartunut ilaasortaq A sii Chemnitz Narup, Inuit Ataqtigiit

Inatsisartunut ilaasortaq Kuno Fencker, Siumut

UKA2023-mi ulloq 5. oktober siullermeerinninnerup kingorna ataatsimiititaliap siunnersuut misissorpaa.

Siunnersuutip imarisaa siunertaalu

Siunnersuummi siunertat pingaernerit pingasuupput. Siulleq tassaavoq namminersortut pisortalluunniit suliffeqarfiutaanni sulineq apeqqutaatinnagu Kalaallit Nunaanni pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsinermut nalunaaruteqarnernut tunngatillugu ataatsimut sinaakkusiorneq. Siunertap aappaa tassaavoq sulisitsisut inunnik pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsinermut nalunaarutiginnittunik soraarsitsisut, nuutsitsisut suliassaannilluunniit allannguisut uppernarsaasiornissaannut malittarisassaq annertusisaaq atuutissasoq. Siunertat pingajuat tassaavoq inuit nalunaaruteqartut tamassumalu kingorna akiniaavigineqartut pissutsit nunatsinni suliffeqarnermi atuuttut mianeralugit naleqquttumik taarsiivigineqarnissaat isumagineqassasoq.

Nalunaaruteqarnernut ataatsimut sinaakkuteqarnissap nassatarisaanik pisortani namminersortunilu sulisitsisut tamarmik 30-t sinnerlugit sulisoqartut pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsinermik avataani inissinneqartumik pilersitsissapput.

Pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsinerup avataani inissinneqartup nassatarissavaa aaqqissuussineq suliffeqarfiup immikkuualuttut pillugit akuliuttussaanginnermut periuseq tunngavigalugu avataani suleqatigisamit aqunneqassasoq, taannalu aamma suliani aalajangiisuussasoq. Suliffeqarfiit aningaasartuutit annikillisinneqarnissaat siunertaralugu ataatsimut nalunaaruteqartarfiliorsinnaapput. Suliffeqarfiit namminersortut tamarmik tassunga atugassamik suliffeqarfimmi inummit immikkoortortamilluunniit aqunneqartumik sulianillu aalajangiiffiusartumik suliffimmi pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsinermik pilersitsisinnaapput.

Ilaatigut aningaasaqarnermut tunngasutigut ingerlatsivinni pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsineq pillugu inatsimmik ingerlatsivinnut naleqqussakkamik peqareerpoq. Inatsisissatut siunnersuut matumani pineqartoq taakkununga ilassutaassaaq.

Siunnersuutip Inatsisartunit siullermeerneqarnera

Inatsisissatut siunnersuut Inatsisartunut ilaasortap siunnersuutaanik Inatsisartut 2022-mi ukiakkut ataatsimiinneranni saqqummiunneqartumik tunngaveqarpoq, tamatumani pasinapiluttoqarneranik kalerriisartut illersorneqarnissaat pillugu inatsisissatut siunnersuummik saqqummiusseqqullugit Naalakkersuisut peqquneqarlutik.

Naalakkersuisut inatsisissatut siunnersuummik suliaqarnerminnut atatillugu aalajangiiffigisassatut siunnersuutip siuliani taaneqartup suliarineqarnerani Inatsisartut Ataatsimiititaliap oqaaseqaatai kiisalu tusarniaanermi oqaaseqaatit pingaartissimagaat saqqummiussinermi paasissutissiissutigineqarpoq.

Inatsisissatut siunnersuut partiit akornanni nalinginnaasumik taparserneqarpoq. Taamaattorli pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsinermik avataani inissinneqartumik pilersitsisoqarnissaanik pisussaaffiup namminersortuni sulisitsisunut 30-init ikinnerusunik sulisoqartunut aamma atuutsinneqarnissaa naleqquttuusinnaasoq arlalinnit oqaatigineqarpoq.

Tusarniaanermut akissutit

Ataatsimiititaliap inatsisissatut siunnersuummik matuminnga suliarinninnermini atugassatut tusarniaanermut akissutit assilinerinik pissarsiniarpoq. Inatsisartut Siulittaasoqarfiata iluserititassatut piunasaqaatai naapertorlugit tusarniaanermut akissutit inatsisissatut siunnersuutinut Inatsisartunut suliassangortinneqartunut ilanngunneqassapput.

Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnera

Aalajangiiffigisassatut siunnersuutip Inatsisartut 2022-mi ukiakkut ataatsimiinneranni oqaluserineqarneranut atatillugu pasinapiluttumik kalleriisarneq sumiiffinni allani, tassungalugu ilanngullugu EU-mi, Islandimi Savalimmiunilu qanoq malittarisassiorneqarsimanersoq pillugu ilisimasanik ataatsimiititaliap pissarsivoq.

EU:

EU pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsineq pillugu peqqussummik 2019-imi akuersissuteqarpoq. Nunat ilaasortaasut inatsimmik suliffeqarfiit 50-it sinnerlugit sulisullit tamarmik suliffeqarfiup iluani nalunaarutiginnittarfimmik pilersitseqqullugit peqquneqarnissaannik pisussaaffiliisumik atuutsitsilernissamut peqqussutikkut peqquneqarput¹. Nalunaarutiginnittarfik suliassaqaqarfinni aalajangersimasuni arlalinni EU-p inatsisaanik unioqqutisiffiusut pillugit nalunaarutiginnittarfittut atorneqarsinnaassaaq. Sulisuinnaanngitsut, aammali inuit allat sulinermikkut paasissutissanik unioqqutitsinermut tunngassutilinnik pissarsinnaasut nalunaarutiginnittarfik atorlugu nalunarutiginnissinnaassapput. Kalerriisup kalerriinini tunngavigalugu akiniarneqarsinnaanermut inatsisitigut illersugaanissaanik qulakkeerinnissallutik nunat ilaasortaasut aamma peqquneqarput. Peqqussummi taamaallaat minnerpaatut peqqussutit inissinneqarput. Nunat ilaasortaasut ataasiakkaat taamaalillutik pasinapiluttunik kalerriisarnermut illersugaanerup annertunerulersinnissaa toqqarsinnaavaat, taamaaliornikkut nuna tamakkerlugu inatsisinik malittarisassanillu allanik unioqqutitsinerit aamma ilanngunneqassallutik. Nunat ilaasortaasut ataasiakkaat qanoq atuutsitsinermik aaqqiisimanerat assigiinngiaartorujussuuvoq. Ulloq 17. december 2021 atuutsitsilernissamut killiliunneqarpoq². Nunat ilaasortaasut piffissap killiliunneqartup naannginnerani atuutsitsilernissamik qanoq annertutigisumik iluatsitsisimanersut aamma assigiinngiaarpoq³.

Savalimmiut

Savalimmiuni pasinalittoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsineq pillugu inatsit 2019-imi akuersissutigineqarpoq⁴. Pisortani sulisut kalerriisarnerat inatsimmi pineqarpoq, taamaattorli kommunini, kommunit suliffeqarfiini imaluunniit kommunit suliniaqatigiiffiini sulisunut atuunnani. Qarasaasiatigut nalunaarutiginnittarfik ministerimit akisusaaffigineqarpoq, taamaattorli nuna tamakkerlugu kukkunerisuiisoq suliassat nalunaarutigineqartut sularineqarnissaannut akisussaasuulluni. Sulisut unioqqutitsinerit naapertuutinngitsulluunniit pillugit ajortumik isumaqaratik paasissutissanik ingerlatsitseqqittut atorfeqarnerminni pisinnaatitaaffimminnut pitsaanngitsumik kinguneqartitsiveqarsinnaanermut inatsisitigut illersorneqarput. Sulisoq nammineq atini atorlugu nalunaarutiginnissaaq, aqqatali isertuunneqarnissaa sularlu nuna tamakkerlugu kukkunerisuiisumit ingerlateqqinneqarpat aqqata oqartussanut ingerlateqqinneqannginnissaa nuna tamakkerlugu kukkunerisuiisup akisusaaffigaa.

Island:

Islandimi pasinalittoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsineq pillugu inatsit 2020-mi akuersissutigineqarpoq⁵. Pisortani namminersortunilu sulisut inatsisikkut illersorneqarput. Sulisut sulisitsisumik ingerlataannut atatillugu inatsisunik unioqutitsinerit pillugit paasissutissanik ajortumik isumaqaratik ingerlatitseqqittut inatsisikkut illersorneqarput. Sulisitsisut pasinapiluttoqarneranik kalerriisunik pisinnaatitaaffiaanikkut, suliassaannik annertuumik allannguinnikkut soraarsitsinikkuulluunniit inatsit naapertorlugu akiniaaqqusaanngillat.

Avataani inissisimasumut pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqartillugu tamatuma qaqugukkut pisinnaaneranut periaatsimik inatsimmi aalajangersagaqarpoq.

Suliffiup iluani, politiinut allanulluunniit nalunaarutiginniffissatut oqartussaasunut, soorlu ombudsmandimut peqqinnissaqarfiulluunniit iluani oqartussanut nalunaarutiginninniartoqarsimagaluarnerata aatsaat kingorna suliffiup avataanut pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaasooq inatsimmi taamaalilluni aalajangersarneqarpoq. Taakku aatsaat aqqusaareerlugit saaffiginnissullu qisuarsiarfigineqanngippat pasinapiluttoqarneranik kalerriisoq assersuutigalugu tusagassiorfinnut nalunaaruteqarsinnaatitaavoq.

Pasinapiluttoqarneranik kalerriisoq pillugu paasissutissat inatsit naapertorlugu isertuussassaapput, pasinapiluttoqarneranillu kalerriisup pisinnaatitaaffini aatsaat nammineq tunuartippagu isertuukkunnaarneqarsinnaallutik.

Paasissutissat pissarsiarineqartut pillugit qanoq iliuuseqarnissamik isumaliuteqarnerminik sulisitsisoq pasinapiluttoqarneranik kallerriisumut akissuteqarnissaminut piffissamik killiliinissaminut pisussaaffeqarpoq.

Suliffeqarfiit 50-inik amerlanernilluunniit sisullit pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsineq pillugu periutsinik aalajangersaanissaminut pisussaataapput. Periutsit sulisut suleqatigalugit aalajangersarneqassapput. Malittarisassat naqitatut aalajangersarneqarnissaat piumasqaataavoq. Tigusineq, paasissutissanik suliarinnineq unioqutitsinerusinnaasunillu nalunaaruteqarnermut suleriusissaq malittarisassani ilanngunneqassapput. Taakku sulisunit tamanit pissarsiarineqarsinnaassapput.

¹ <https://www.dlapiper.com/de/austria/insights/publications/2022/02/global-anticorruption-perspective-q1-2022/the-eu-whistleblower-directive-is-in-effect/>

² <https://www.dlapiper.com/de/austria/insights/publications/2021/06/whistleblowing-guide/>

³ <https://www.dlapiper.com/de/austria/insights/publications/2021/06/whistleblowing-guide/implementation-tracker/>

⁴ Løgtingslóg um varskógvaraskipan fyri alment sett starvsfólk, Nr. 11 19. februar 2019

⁵ <https://vinnueftirlitid.is/enq•lish/leuislation>

Tamanna tunngavigalugu pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsinermik ilaatigut nunatsinni suliffeqarnikkut pissutsinik eqqumaffiginnittumik ilaatigullu nunani allani aaqqissuussinernut assingusunut assersuutigisallugu piukkunnaatilmik atuutsitsilernissaq inatsisissatut siunnersuummi siunnerfigineqartoq Inatsisinut Ataatsimiititaliaq naliliivoq.

Kiisalu isumaliutissiissutip piffissami sivisuumi suliarineqarsimanagera, taamaattumillu pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsinermik atuutsitsilernissamut pisariaqartinneqartumik piffissaqarnissaq qulakkeerniarlugu piffissap inatsisip atuutilerfissaata kinguartinneqartariaqarnera ataatsimiititaliamit eqqumaffigineqarpoq.

Siunnersuutip aningaasaqarnikkut kingunerisassai

Siunnersuutip piviusunngortinneqarneratigut aningaasaqarnikkut kingunerisassat siunnersuummut nalinginnaasumik nassuiaatini allaaserineqarput. Tassani oqaatigineqarpoq Namminersorlutik Oqartussanut aningaasaqarnikkut kingunerisassat ukiumut ataatsimut 1 mio. kr.-it missaanniissangatinneqartut. Namminersorlutik Oqartussat suleqatigisamut avataaneersumut isumaqatigiissusiornissamut inatsimmit peqquneqarnerat tamatumunnga pissutaavoq. Missingiinermi ukiumut 10-15-it missaannik nalunaaruteqartoqartarnera pasinapiluttoqarneranillu kalerriisoqarsinnaatitsinermi inatsimmi piffissartinneqartut malinneqartinnaqit sulianik suliffeqarfinneersunik nakkutilliinermik suliarinninnermillu aallaavigineqarput. Taama missingiineq annertuumik nalorninarpoq, tassa inatsisip nassatarisaanik suliat nutaat ullumikkumut sanilliullugu qanoq amerlatigissanersut assut eqqoriaruminaammat. Tamatuma saniatigut inatsisip atuutsinneqalerneranut atatillugu suliffeqarfiit pisussaaffitik pillugit innuttaasullu pisinnaatitaaffitik pillugit paasitinneqarnissaat siunertarlugu paasititsiniaanermut 100.000 kr.-it missaannik ataasiartumik aningaasartuuteqartoqassaaq.

Taamatuttaaq siunnersuut kommuninut tamanut 300.000 kr.-it sinnernagit aningaasartuuteqarnerunermik kinguneqassangatinneqarpoq. Taama missingiinermi Namminersorlutik Oqartussani sulisut 4.000-it missaanniinnerat tunngavigineqarpoq, tassani ukiumut suliat quliniit 15-inut amerlassuseqarnissaat naatsorsuutigineqarluni, kommuninilu 6.000-it missaannik sulisoqartuni suliat kommuninut tallimaasunut agguataarlugit ukiumut 15-22,5-iunissaat naatsorsuutigineqarluni.

Taamatuttaaq siunnersuut kommuninut tamanut ukiumut 300.000 kr.-it sinnernagit aningaasartuuteqarnerunermik kinguneqassangatinneqarpoq. Taama missingiinermi tunngavigineqarput Namminersorlutik Oqartussani sulisut 4.000-it missaanniinnerat, tassanngaanniillu suliat ukiumut 10-15-inik amerlassuseqassangatinneqarnerat, kommuninilu

sulisut 6.000-it missaanniinnerat, taakkunaniillu suliat kommuninut tallimaasunut agguataarlugit ukiumut 15-22,5-it missaannik amerlassuseqassanganneqartariaqarnerat. Suliffeqarfinnut namminersortitanut Nukissiorfinnut Asiamullu aningaasaqarnikkut kingunerisassat ukiumut 100.000 kr.-init ikinnerussanganneqarput. Suliffeqarfiit namminersortitat arlaannulluunniit attuumassuteqanngitsumut isumaqatigiissuteqareersimatillugit aningaasartuutaasa amerlinissaat naatsorsuutigineqanngilaq.

Pasinapiluttoqarneranik kalerriisoqarsinnaatitsinerup nalilersorneqarsinnaanissaa siunertaralugu Naalakkersuisut § 26 naapertorlugu paasissutissanik aaqqissuussinerannut, aqutsinerannut pissarsiniartarnerannullu atatillugu aningaasaqarnikkut annikinnerusumik aamma kinguneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Siunnersuut inuussutissarsiutinik ingerlataqartut aningaasartuutaasa annertusinerannik nassataqassasoq naatsorsuutigineqarpoq, tassa suliffeqarfiit 30-t sinnerlugit sulisoqartut nalunaaruteqarfimmik pilersitsissammata, nalunaarutigineqartunik suliaqarsinnaasumik arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik avataaneersumik suleqateqarnermik nassataqartussamik. Taamaalilluni nalunaaruteqartoqartarnerasoq aammalu suleqatigisaq avataaneersaq arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsoq siumut akissarsisinneqarnissaminik piunasaqassanersoq aningaasaqarnikkut kingunerisassanut apeqqutaassaaq.

Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit 30-it sinnerlugit sulisullit 2020-mi 88-iupput. Suliffiup iluani sulisorisap tiimimut 500 kr.-inik suliffiullu avataani sulisup tiimimut 2.000 kr.-inik akeqarnerat matuma kinguliani allassimasuni tunngavigineqarpoq. Aammattaaq inatsisip atuutilersinneranut suliffiup iluani missingerlugu 45 tiimit atorneqarnissaat pasinapiluttoqarneranillu kalerriisoqarsinnaatitsinermik suliap suleqatigisamit avataaneersumit arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumit suliarineqarnera agguaqatigiissillugu 5 tiiminik atuiffiunissaa tunngavigineqarpoq. Kiisalu suliffeqarfinni namminersortuni sulisut kommunini Namminersorlutillu Oqartussani sulisut amerlaqatigiipajarnerat tunngavigalugu suliffeqarfiit akimorlugit nalunaarutit ukiumut 25-nit 30-nut amerlassuseqarnissaat tunngavigineqarpoq.

Siuliani allassimasut tunngavigalugit namminersorlutik inuussutissarsiuteqartut inatsisip atuutinneqalernerata kingorna ukiumi siullermi 3,5 mio. kr.-inik aningaasartuuteqassasut, nalunaaruteqartarfiillu ukiuni tulliuttuni atuunnissaannut ukiunilu tulliuttuni suliat ingerlanneqarnissaannut ukiumi ataatsimi aningaasartuutissat 1 mio. kr.-inut missingerneqarput.

Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

- Tamanna tunngavigalugu aammalu matuma kinguliani oqaatigineqartunik allannguutissatut siunnersuutinik saqqummiussinissamik ataatsimiititaliap isumaqatigiittup kaammattuutaanik Naalakkersuisut akuersinissaat naatsorsuutigalugu inatsisissatut siunnersuut Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutitut saqqummiussaannik imaqartoq akuerineqassasoq ataatsimiititaliamit isumaqatigiittumit inassutigineqarpoq.
- Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuummik saqqummiusseqqullugit ataatsimiititaliamit isumaqatigiittumit kaammattorneqarput, taamaalilluni § 31, imm. 1 naapertorlugu ulloq atuutilerfissaa ulloq 1. januar 2025-mi pisussanngorlugu allanngortinneqarluni aammalu taamaalilluni kapitali 4 sulisitsisunut namminersortunut 100-t tikillugit sulisulinnut § 31, imm. 3 naapertorlugu aatsaat 1. juli 2025-mi atuuttussanngortillugu.

Ataatsimiititaliap taama oqaaseqarluni isumaliutissiissummilu allassimasutut paasinnilluni siunnersuut aappassaaniigassanngortippaa.

Anders Olsen
Siulittaasoq

Hans Enoksen

Harald Bianco

Asii Chemnitz Narup

Kuno Fencker